

**VYBRANÉ PROBLÉMY PORADENSKÝCH ŠKOLSKÝCH
ZARIADENÍ V DISPARITNÝCH REGIÓNOCH SLOVENSKA VO
VZŤAHU KU INKLÚZII DETÍ SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-
VZDELÁVACÍMI POTREBAMI Z DÔVODU SOCIÁLNEJ
ZNEVÝHODNENOSTI PROSTREDIA**

ZIGMUND PERAŠÍNOVÁ Dana

DVO 2017

ÚVOD

- **v predkladanej práci sa zaoberáme vybranými problémami inklúzie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami z dôvodu sociálneho znevýhodnenia prostredia,**
- **situáciou disparitných regiónov na Slovensku a detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami z dôvodu sociálneho znevýhodnenia v rámci nich.**

SYSTÉM PORADENSTVA V SLOVENSKOM ŠKOLSTVE

**v systéme poradenstva zohrávajú významnú
úlohu**

- **CPPPaP**
- **CŠPP**

DETI SO ŠVVP

- posudzovanie sociálne znevýhodneného prostredia u detí realizujú odborníci podľa § 2 písm. p) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní,
- na základe stanovených 8 kritérií, z ktorých dieťa musí napĺňať aspoň tri kritériá.

DISPARITA REGIÓNU

- rozdiely v stupni sociálno-ekonomického vývoja regiónov, ktoré vznikajú ako dôsledok jeho nerovnomernosti,
- disparita regiónu vedie v konkrétnych podmienkach ku špecifikám, ktoré ovplyvňujú potreby.

Výber zariadení v prieskume

- praktické aspekty situácie poradenských zariadení v disparitných regiónoch Slovenska,
- disparita regiónu – dva zo základných indikátorov – miera nezamestnanosti a výskyt rómskych osád,
- z 10 oslovených zariadení v termíne odpovedalo 7.

Zariadenia v prieskume

- **CPPPaP Revúca,**
- **CPPPaP Rimavská Sobota,**
- **CPPPaP Lučenec,**
- **CPPPaP Kežmarok,**
- **CPPPaP Rožňava,**
- **CPPPaP Svidník,**
- **CPPPaP Spišská Nová Ves.**

Metóda 9-položkový dotazník

- Koľko detí ste diagnostikovali v priebehu minulého školského roka ako deti so ŠVVP z dôvodu SZP a priznali ste im štatút?
- Akú priebežnú starostlivosť venujete týmto deťom ďalej – po diagnostikovaní?
- Koľko odborných zamestnancov má Vaše zariadenie, a v akom zložení (počet psychológov, špeciálnych pedagógov, ostatných odborných zamestnancov)?
- Koľko zariadení máte vo svojej pôsobnosti? (MŠ, ZŠ, SŠ, koľko klientov máte v posledných 5 rokoch – uveďte, prosím, počty klientov v uvedenom období za každý rok zvlášť).
- Koľko školských psychológov je v rámci Vášho regiónu na školách, a aká je Vaša súčinnosť s nimi v rámci inklúzie detí so ŠVVP z dôvodu SZP?
- Aké ťažkosti vnímate vo vzťahu ku škole pri inklúzii detí so ŠVVP z dôvodu SZP?
- Aké ťažkosti vnímate vo vzťahu ku Vášmu zariadeniu pri inklúzii detí so ŠVVP z dôvodu SZP?
- V čom spočíva z Vášho pohľadu disparita regiónu, v ktorom pôsobíte?
- Čo by ste odporúčali pre zlepšenie situácie v inklúzii detí so ŠVVP z dôvodu SZP v prostredí škôl?

Výsledky prieskumu

- **personálne poddimenzovanie, je dlhodobým systémovým problémom pri inklúzii detí, zvlášť v disparitných regiónoch, deficit psychologov CPPPaP aj školských psychologov,**
- **chýbajúce validné diagnostické materiály,**
- **chýbajú školenia odborníkov v praxi ohľadne diferenciálnej diagnostiky mentálnej a sociálnej retardácie.**

Ťažkosti vnímané zo strany CPPPaP doteraz nekomunikované riziká

1. ZDRAVOTNÉ RIZIKÁ

- vyskytujú sa prenosné či infekčné choroby – vši, infekčná hepatitída, svrab – zdravotná rizikovosť práce vysoká,
- chýba pravidelná dezinfekcia materiálov, s ktorými deti v rizikovom prostredí prichádzajú do kontaktu (ceruzy, skladačky, obrázky).

Ťažkosti vnímané zo strany CPPPaP doteraz nekomunikované riziká

2. SOCIÁLNE RIZIKÁ

- klientela zo SZP je skupinou, ktorá vyžaduje intenzívnu odbornú podporu,
- sama ju nevyhľadáva,
- náročná spolupráca, nízka hodnota vzdelania i odbornej pomoci v očiach rodičov,
- nevalidné údaje zo strany rodičov o dieťati,
- rodičmi dlhodobo nerealizované odborné odporúčania (potrebné vyšetrenia pre dieťa).

Ťažkosti vnímané zo strany CPPPaP

doteraz nekomunikované riziká

3. VÝKONOVÉ RIZIKÁ

- práca s dieťaťom, ktoré nie je socializované, neovláda spisovný jazyk a k spolupráci nie je motivované je náročná na čas aj energiu,
- znevýhodnené výkonovo poradenské zariadenia v disparitných regiónoch,
- nutné výjazdy do rozsiahleho regiónu s chýbajúcimi spojmi,
- poradenské zariadenia v najviac disparitných regiónoch nemajú služobné auto,
- je nutné aj kvôli menšej skupine detí výjazd opakovať.

Odporúčania, týkajúce sa MŠVVaŠ SR

- Odporúčame podstatne zlepšiť personálnu aj finančnú situáciu poradenských zariadení disparitných regiónov navýšením počtu odborných zamestnancov a zdrojov, v zmysle vytvorenia „**zón prioritného rozvoja**“.
- Odporúčame zohľadniť prácu s deťmi zo SZP i poradenským zariadeniam, poskytnúť aj CPPPaP príspevok na prácu s deťmi so ŠVVP z dôvodu SZP za každé dieťa, podobne ako školám.
- Odporúčame prideliť poradenským zariadeniam v disparitných regiónoch služobné auto, zohľadniť zvýšené náklady na výjazdy do regiónu v pridelených financiách.
- Odporúčame zlepšiť možnosti pre špecifickú diagnostiku v rámci poradenských zariadení disparitných regiónov u detí so SZP zakúpením diagnostických metód, určených pre túto špecifickú skupinu detí (napríklad test SON-R).
- Odporúčame pripraviť usmernenie v spolupráci so zdravotníkmi pre poradenských odborníkov pri práci s deťmi, ktoré môžu byť zdravotne rizikové (infekčná hepatitída, svrab), ktoré by riešilo nielen ich ochranu zdravia pri práci, ale tiež narábanie s testovými a inými pracovnými materiálmi pre ochranu zdravia ďalších detí.
- Odporúčame prioritne zvýšiť počty školských psychologov v školách disparitných regiónov pre skvalitnenie práce s deťmi zo SZP, poskytnúť školám financie na týchto odborných zamestnancov. Takýchto odborníkov je žiaduce bezodkladne povinne doplniť aspoň pre všetky školy, kde počet detí zo SZP prekračuje 20 percent.
- Odporúčame riešiť systematicky otázku metodického vedenia psychologov na školách spádovým poradenským zariadením – aby boli odborne metodicky usmerňovaní aj psychológovia, pracujúci na pozícii školských psychologov v rámci projektov v regiónoch, v súkromných školách a pod.

Odporúčania, týkajúce sa práce s deťmi zo SZP v prostredí škôl

- **Odporúčame zintenzívniť celodenný školský systém, zapojiť povinnú predškolskú výchovu od tretieho roku života dieťaťa, pracovať intenzívne s rodinou.**
- **Odporúčame, vypracovanie VP pre deti a žiakov so ŠVVP z dôvodu SZP so zavedením hodín pre rozvoj nezrelých a zaostávajúcich oblastí. Hodiny Rozvíjanie špecifických funkcií (RŠF), Individuálna logopedická intervencia (ILI), aj Korekčné cvičenia pre deti s ADHD, ktoré ŠPÚ navrhol pre deti s NKS a VPU sú z nášho pohľadu potrebné a žiaduce práve pre deti so ŠVVP z dôvodu SZP. Pokladáme za potrebné pre ne ich v praxi zaviesť.**
- **Odporúčame, aby bol aplikovaný príspevok na žiaka zo SZP i na SŠ a MŠ, aby bola starostlivosť o tieto deti pokrytá systematicky v priebehu ich vývinu.**
- **Odporúčame navýšiť počty asistentov učiteľa, prideliť povinne asistenta učiteľa do každej triedy, v ktorej je vzdelávaných viac ako 20 percent žiakov zo SZP.**
- **Odporúčame znížiť počty žiakov v triedach, kde sa vzdelávajú žiaci zo SZP na najviac 12 žiakov, aby sa mohlo v triedach pracovať v malých skupinách, resp. aj individuálne.**
- **Odporúčame u detí zo SZP zavádzať namiesto klasického vyučovania viac metódy zážitkového učenia, praktické vyučovanie toho, čo v dospelom živote uplatnia.**

Odporúčania, týkajúce sa práce s deťmi zo SZP v prostredí CPPPaP

- **Odporúčame, aby boli odborníci poradenských centier systematicky vzdelávaní v oblasti práce s deťmi zo SZP, hlavne diferenciálnej diagnostiky mentálnej a sociálnej retardácie u detí, ako aj v špecifikách ich osobnostného, kognitívneho a sociálneho vývinu.**
- **Odporúčame, aby boli veľmi intenzívne vytvárané ďalšie diagnostické nástroje pre túto cieľovú skupinu detí pre psychologov a špeciálnych pedagógov.**

Ďalšie odporúčania, vyplývajúce zo skúseností poradenských zariadení

- **Odporúčame zohľadniť kastový systém v rómskej komunite, nie je braný do úvahy, nikto nevzdeláva o ňom poradenských odborníkov, v praxi naň narážajú.**
- **Odporúčame hľadať formy systematickej spolupráce multirezortne, jasné a jednotné postupy legislatívne podložené. Pokladáme za prospešné realizovať spoločné stretnutia odborníkov v regióne k prípadom detí zo SZP pri výskyte ťažkostí u dieťaťa (detský lekár, poradenské zariadenie, škola, UPSVaR, polícia, prokurátor).**

Ďakujem za pozornosť

- **Inkluzívne vzdelávanie je „otázkou sociálnej spravodlivosti“ (Ballard, 2003)**
- **je preto záujmom aj povinnosťou spoločnosti utvárať podmienky pre jej efektívnu realizáciu v školskej praxi.**

